

Östra Karups poststation 100 år

Invånarna i Östra Karup har allnledning att hissa flaggorna i toppen 1 mars. Den dagen blir det ämlichen 100 år sedan samhället icke egen poststation. Poststationen ar en av de första inte bara i våra ygdar utan också i landet i sin elhet.

Av ett gulnat och delvis sönderittrat postortlexikon från 1883, utarbetadt och utgifvet på förantaltande af Kongl. Generalpoststyrelsen", får man veta att poststationen i Ö. Karup på den tiden var v klass I b. Poststationerna var å 1880-talet indelade i fyra klasser, nämligen I a, I b, II och III. Fed poststationer av klass I a utäxlades försändelser med ett värde av högst 20.000 kr och med oststationer av klass I b försändelser vars värde ej översteg 0.000 kr, medan det högsta värdeoloppet för poststationer av de vä lägsta klasserna var 5.000 kr. ör att återvända till poststationen

Ö. Karup, så anger det gamla ostortlexikonet "ortens beskaffenhet" till "By och Handelslägenhet i i. Karups socken i Halland län".

Poststationen i Östra Karup företods vid tiden för sekelskiftet av ck Hilda Charlotta Carlberg, som ar född den 2 juni 1843 och anogs till poststationsföreståndare i i. Karup 1877. Hennes postlön uppick till 300 kr om året — 80 öre m dagen alltså. För den ersättningen skulle hon — liksom övriga ostationsföreståndare utom de J-anställda — också hålla lokal för poststationen. Postverkets kostader för poststationen täcktes av rimärksförsäljningen, som exempelvis 1901 inbringade 921 kr.

*

Postanstalterna i vårt land är av re slag, nämligen postkontor, som allmänhet har ett större eller andre förvaltningsområde och en ostmästare som chef, postexpeditioner med en stationsmästare som öreståndare samt poststationer, om förestås av poststationsföreståndare — avtalsanställda eller ärnvägsfunktionärer. Postexpeditioner och poststationer är — likom ant- och lädbrevbäringslinjer ch flertalet andra postanordningar — förlagda under ett postkontor. De första postkontoren — de beamndes föresten "posthus" den östa tiden — inrättades redan 1636 samband med att drottning Chrisinas förmyndarregering genom sin Förordning om Post-Bådhen" lae grunden till det svenska postverket. De första postexpeditionerna med nuvarande organisation tillom så sent som 1920. Under åren 849—1881 benämndes de mindre ostkontoren för postexpeditioner ten hade egna postmästare. Vi kall i denna artikel hålla oss till oststationerna.

*

Poststationerna rägnar sin tillomst från 1860. Den 9 mars det ret bestyrdigade kungl. maj:it ge-

neralpoststyrelsen "att å lämpliga ställen inrätta ett nytt slag af postanstalter, hvilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera aflägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition", d.v.s. postanstalter med egna postmästare.

De första poststationerna öppnade den 15 februari 1861; de var till antalet 12 men ingen av dem var belägen i Halland eller Skåne. Inrättande av nya poststationer skedde i början mycket sparsamt. Vid utgången av 1864 fanns i hela landet bara 137 poststationer, av vilka 59 var belägna vid järnväg och 78 var s.k. "bondstationer" — de låg alltså inte vid järnväg. Dessa poststationer var fördelade på samtliga län med undantag av Gotlands och Uppsala.

Till 1873 års riksdag hade avlåtits en proposition "om upphörande af den vissa hemman årliggande såväl ordinarie som extra kronobrevbärningen och den förras öfvertagande af postverket". Därvid skulle inrättas nya postgångar på de linjer, som befunnas lämpa sig för både kronobrevs och enskilda brev "fortskaffande"; post- och brevbringningsstationer skulle samtidigt inrättas i mån av behov. Framställningen bifölls av riksdagen och den 5 december samma år utfärdades en kungörelse, som bl.a. innehöll bestämmelsen, "att den skyldighet till fortskaffande af allmänna kungörelser, bref och kallelser, som under benämningen af kronopost åligger krono-, skatte- och de allmänna frälshehemmanen, skall med utgången af innevarande år upphöra". Följden blev att ett stort antal postanstalter och postföringslinjer inrättades. Åren 1873—1876 ökade antalet postanstalter från 581 till 1.888 eller med över 1.300, d.v.s. de mer än trefaldigades på bara fyra år. Kronobrevbärningen torde ha varit helt övertagen av postverket med utgången av juli 1877.

Det är givet att även tillkomsten av nya kommunikationer och den därav följande utvecklingen av affärslivet bidrag till tillkomsten av nya poststationer. Vid utgången av 1890 hade antalet vuxit till 1.876 och vid 1903 års början till 2.635.

*

Poststationerna fick från början mottaga samma försändelser som postkontoren med inskränkning endast i fråga om s.k. öppen rekommendation. I samband med tillkomsten av nya bestämmelser rörande assureerade försändelser 1872 fick poststationerna rätt att med vissa begränsningar mottaga även detta slag av försändelser. 1876 fick poststationerna befogenhet att utväxla postanvisningar, sedan postanvisningsrörelsen införts i riket den 1 augusti 1866 efter mönster från andra länder, där utväxlingen av postanvisningar påbörjats redan 1854. Förslag om utväxling av postanvisningar även i vårt land hade väckts redan 1853 av rikets

ständers revisorer under motive-ring, "att Postverket under revisionsåren fått uppgifva icke obetydliga ersättningar för i följd af Post-röfverier bortkomna rekommenderade Bref, uppgående för det senaste revisionsåret till icke mindre än 20.350 Rdr 20 sk. 4 r:st". Det högsta postanvisningsbelopp, som då kunde in- och utbetalas vid poststation, var — 5 kr. Efter några år höjdes dock beloppet till 50 kr för poststationer av de tre högsta klasserna, medan det för poststationer av klass III var 25 kr. För postkontor var det högsta postanvisningsbeloppet då 100 kr.

Intill utgången av 1873 hade alla poststationer samma befogenhet i fråga om behandlingen av postförsändelser, men efter hand kom en indelning i olika klasser. Under åren 1874—1877 var poststationerna indelade i två klasser, 1878—1892 i fyra klasser och efter 1892 i tre klasser. Poststationernas befogenhet var tidtals mycket olika. Från början av 1901 bestod olikheten mellan poststationer av första och andra klass endast i en viktbegränsning av paket. Vid poststationer av tredje klass, s.k. brevsamlingsställen, ägde ingen utdelning av försändelser rum.

*

Ersättningarna till poststationsföreståndarna var från början mycket låga, vilket berodde på postverkets mindre goda finanser på den tiden. 1872 uppgick den högsta ersättningen till poststationsföreståndare i allmänhet till 600 kr om året. Till sådana poststationsföreståndare, som också var tjänstemän vid SJ, fick postavdelningen utgå med högst 40 kr i månaden eller 480 kr om året. Allra sämst "betalda" var det 10-tal poststationsföreståndare, som uppbar — ingen ersättning alls, inte ens för att hålla lokal för poststationen. Ibland tyckte nog de ledande männen ute i kommunerna, att postersättningen till poststationsföreståndarna var alltför knapp tilltagen. I ett fåtal kommuner utgick således "kommunala lönetillägg" — de varierade mellan 20 och 200 kr — till poststationsföreståndarna. En poststationsföreståndare i det sydligaste Småland fick från socknen 40 kr om året och "2 mindre jordland".

Gammal fin poststation i nya och fina lokaler

Poststationsföreståndarinnan fru Dorothy Johansson i den nya lokalen.

Posten i Östra Karup har flyttat, visserligen inte långt men dock flyttat. Den har inte ens flyttat från ett hus till ett annat. Men den har fått nya lokaler i den byggnad, där den örut "bott". Det är i Handelsbolagets fastighet i Karup. Efter flyttningen har posten numera egen ingång från vägen mot Båstad. Först kommer man in i en tambur, där det finns postfack. En dörr till vänster leder till expeditionskalen, där det också är ny-nålat och fint och ljust. En lisk för expeditionen deler av ummet. Och bakom disken sitter föreståndarinnan fru Dorothy Johansson, rätt ny i Östra Karup och rätt ny nå poststa-

tionen och från den första september i år ordinarie befattningshavare. Hon är enbart förtjust med de nya lokalerna, och det kan man förstå, ljusa och trevliga som de är.

Innanför expeditionen ligger sorteringsrum för lantbrevbärarna och vidare ett mindre sorteringsrum, varifrån man bl. a. sorterar upp posten i postfacken. En särskild dörr finns för postpersonalen.

I det här sammanhanget kan vi omtala, att postanstalten i Östra Karup har längre anor än de flesta postinrättningar på vår landsbygd. Den fanns redan 1868, omtalar t. g. postmästare Ekberg i Laholm.

Det var extra festligt med blommor på disken när Ö. Karups poststation i går fyllde 100 år. T. v. ett par av högtidsdagens kunder, Bertil Gustav Nilsson, Eskilstorp, och folkskoll. Ivan Johansson, Ö. Karup, och på expeditionssidan föreståndare fru Dorothy Johansson samt postmästare Oscar Bondesson. Äncelholm.

På den här gamla vyn över Ö. Karup ses t. h. det gamla poststationshuset och t. v. skymtar gaveln av den affär dit posten senare flyttades över till. Numera är posten inrymd i sin tredje lokal.